

Türkiye’de Genç İşsizliğin Boyutları ve Çözümüne İlişkin Öneriler

*Dimensions of Youth Unemployment in Turkey and Recommendations
to This Problem*

Dr. Hülya ALTINSOY

Hazine ve Maliye Bakanlığı

Hazine ve Maliye Uzmanı

Ministry of Treasury and Finance

Treasury and Finance Expert

hly_ylmz@yahoo.com

Ocak 2020, Cilt 11, Sayı 1, Sayfa: 69-89
January 2020, Volume 11, Number 1, Page: 69-89

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2020

www.dergipark.org.tr/cider

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL

Abdurrahim ŞENOCAK
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Dr. Elif ÇELİK

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Esra TAŞÇI

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES

ECONLI T - USA
CABELL'S DIRECTORIES - USA
ASOS İNDEKS - TR
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA

YAYIN TÜRÜ / TYPE of PUBLICATION

PERIODICAL - ULUSLARARASI SÜRELİ YAYIN
YAYIN ARALIĞI / FREQUENCY of PUBLICATION
6 AYLIK - TWICE A YEAR
DİLİ / LANGUAGE
TÜRKÇE ve İNGİLİZCE - TURKISH and ENGLISH

PRINT ISSN

2146 - 0000

E - ISSN

2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR – Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Nergis DAMA – Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Elif ÇELİK – ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield – UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine – USA*
Prof. Dr. Tayo FASOYIN *Cornell University - USA*
Prof. Dr. Paul Leonard GALLINA *Université Bishop's University – CA*
Prof. Dr. Douglas L. KRUSE *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *University of Carleton - CA*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN *Brunel University - UK*
Prof. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR *Türkiye Bilimler Akademisi*
Prof. Dr. Cihangir AKIN *Yalova Üniversitesi*
Prof. Dr. Yusuf ALPER *Uludağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN
Prof. Dr. İbrahim AYDINLI *YÖK*
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ *Kırklareli Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet BARCA *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*
Prof. Dr. Aydın BAŞBUĞ *İstanbul Gelişim Üniversitesi*
Prof. Dr. Eyüp BEDİR *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Vedat BİLGİN *TBMM*
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Erdal ÇELİK *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Toker DERELİ *Işık Üniversitesi*
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. E. Murat ENGİN *Galatasaray Üniversitesi*
Prof. Dr. Bülent ERDEM *Cumhuriyet Üniversitesi*
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL *Bahçeşehir Üniversitesi*
Prof. Dr. Nükhet HOTAR *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Aşkın KESER *Uludağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Tamer KOÇEL *İstanbul Kültür Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin KUTAL *Gedik Üniversitesi*
Prof. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI *Cumhuriyet Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet MAKAL *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU *Çankaya Üniversitesi*
Prof. Dr. Sedat MURAT *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR *Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU *Kocaeli Üniversitesi*
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER *Selçuk Üniversitesi*
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU *Atılım Üniversitesi*
Prof. Dr. İnsan TUNALI *Koç Üniversitesi*

Prof. Dr. Fatih UŐAN Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Recep VARÇIN Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Erine YELDAN İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Engin YILDIRIM Anayasa Mahkemesi
Prof. Dr. Yücel UYANIK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Erdiñ YAZICI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Gökçe OK İçişleri Bakanlığı

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Türkiye’de Genç İşsizliğin Boyutları ve Çözümüne İlişkin Öneriler Dimensions of Youth Unemployment in Turkey and Recommendations to This Problem

Hülya Altınsoy¹

Öz

Günümüzde işsizlik sorunu hem dünyanın hem de Türkiye’nin en temel problemlerinden birisidir. İşsizlik olgusu, iktisadi ve sosyal açıdan düşünüldüğünde olumsuz birçok etkeni bünyesinde barındıran ve etkileri küresel boyutlara ulaşan bir sorundur. İşsizlik, sadece yetişkinler arasında değil, gençler arasında da yaygınlaşan ve gelişmekte olan ülkelerle birlikte gelişmiş birçok ülkenin de ekonomisini olumsuz anlamda etkileyen küresel bir sorun haline gelmektedir. Genç işsizliği, özellikle barındırdığı genç nüfus potansiyeli bakımından önemli bir avantajı bulunan Türkiye gibi ülkelerde öncelikli olarak baş edilmesi gereken bir sorun olarak kabul edilmelidir. Bu çalışmada özetle, Türkiye’deki genç işsizliğin boyutları ortaya konulmaya çalışılmış olup, söz konusu sorunla mücadelede yürütülen politikalar ile sorunun çözümüne ilişkin getirilebilecek öneriler sıralanmaktadır.

Anahtar sözcükler: İşsizlik, Genç İşsizliği, Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

Abstract

Nowadays, the problem of unemployment is one of the main problems both in Turkey and in the world. When the concept of unemployment is considered in terms of economic and social aspects, it is a problem whose effects reach global scale and it involves many issues in it. Unemployment has become a global problem not only for the adults but also for the youth and it affects the economy of both developed and developing countries negatively. Youth unemployment, especially in countries like Turkey which has an advantage in terms of the potential of young population, should be considered as a problem that must be primarily dealt with. In this study, the dimensions of youth unemployment in Turkey has been tried to be revealed and the policies implemented in the fight against this problem and the suggestions that can be brought about the solution of the problem have been listed.

Keywords: Unemployment, Youth Unemployment, Active Labour Market Policies

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada birçok ülkenin ortak problemi olan işsizlik sorunu, Türkiye’nin de önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından biri olan işsizlik, özellikle son yıllarda tüm dünyada küreselleşme süreci ile birlikte genç nüfusu önemli ölçüde etkilemektedir. Bölgesel ve küresel boyutlarda yapılan birçok araştırmada genç işsizlik oranlarının genel işsizlik

¹ Dr., Hazine ve Maliye Uzmanı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, hly_ylmz@yahoo.com

oranlarından oldukça yüksek olması, genç işsizliği sorununun boyutlarını ortaya koymaktadır.

Küreselleşmeyle birlikte, iktisadi ve toplumsal anlamda yaşanan köklü değişiklikler (ekonomi politikaları, özelleştirmeler, sendikaların etkinliğini kaybetmesi ve çok uluslu şirketlerin ucuz işgücü arayışında olması) sonucu tüm dünyada yaygınlaşan işsizlik sorunu, özellikle 15-24 yaş aralığında olan “genç” nüfusu da en az yetişkinler kadar etkilemiştir. Bilgi ve iletişim çağının hâkim olduğu, teknolojinin hızla ilerlediği küreselleşme sürecinde gençlerin -özellikle genç kadınların- çalışma hayatına katılması, hızlı şehirleşme, artan sanayileşme, hizmet sektörünün gelişmesi gibi faktörler işgücüne katılımı arttırmasına karşın, artan işgücü ile orantılı olarak yeterli istihdamın sağlanamaması işsizlik sorununun bilhassa gençler arasında yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Genç işsizliğinin önde gelen nedenleri arasında, genç olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu arasında eğitime katılma oranının artması, yeni işler yaratılmaması, tecrübe yoksunluğu, gençlerin niteliklerinin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememesi sayılmaktadır.

Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında işsizlik bakımından birçok farklılık bulunmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde gençlerin eğitimi arttıkça işsizlik oranlarının düşmesine rağmen Türkiye’de bu ilişki tam tersine işlemektedir. Türkiye’de yeni mezun gençler iş bulma sıkıntısı yaşamaktadırlar. Türkiye’de gençlerin niteliklerinin işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyuşmaması veya iş dünyası hakkında bilgi verecek rehberlik ve iş bulma politikalarının yetersizliği gençlerin iş bulma sorunlarının başında gelmektedir. Demografik yapısı itibariyle genç bir ülke kabul edilen Türkiye’de ekonomik büyüme oranları gençlerin istihdam oranlarına yansımamakta, her yıl işgücüne dâhil olan yüzbinlerce genç yeni istihdam olanakları yaratılmaması nedeniyle işsiz kalmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle genç işsizliğinin kavramsal çerçevesine ve nedenlerine yer verildikten sonra; Türkiye’deki genç işsizliğinin durumu, seçilmiş AB üyesi ülkeler ile kıyaslanarak değerlendirilmiş olup; son olarak genç işsizliği sorunu ile mücadelede uygulanan politikalara yer verilmiştir.

1. Genç İşsizliği Tanımı

Genç kavramı, ulusal ve uluslararası kuruluşların yayınlarında, bilimsel ya da hukuki literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’ne (UNESCO) göre; “Genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait bir konutu bulunmayan kişidir. Gençlik, bir toplumun en dinamik, en akışkan en hareketli kesimidir.” şeklinde ifade edilmektedir.

Gençlik kavramı tanımlanırken en çok kullanılan ölçütlerden biri yaş faktörü olmaktadır. Ancak kullanılan yaş ölçütü de ülkelerin gençlere verdikleri tanımlar çerçevesinde 7 yaşından 39 yaşına kadar değişebilmektedir. Örneğin; Uganda’da 12 yaşından 30 yaşına kadar olan kişi genç olarak tanımlanırken, Nijerya ve Bangladeş’te kişinin genç olarak sayılabilmesi için 18 ile 35 yaşları arasında olması gerekmektedir. (ILO, 2005: 3). Gelişmiş ülkelerde bu yaş faktörünün üst sınırı değişmekle birlikte alt sınır genellikle zorunlu eğitimin bittiği yaşa tekabül etmektedir. Örneğin İngiltere’de 16-24 yaş aralığında olanlar (Statistical Bulletin, 2019), İtalya’da 15-29 yaş aralığında olanlar (GSB, 2017) genç olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin standart tanımında genç

15-24 yaş arası bireyleri kapsamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) istatistiklerinde de genç tanımı 15-24 yaş arası nüfusu kapsamaktadır.

Ülkemizde genç nüfus tanımlamaları planlı döneme girildikten sonra II. Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-24; III. ve IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-22; V. Beş Yıllık Kalkınma Planından itibaren de 15-24 yaş arası nüfus dikkate alınarak yapılmıştır (Murat ve Şahin, 2011: 5; Gündoğan, 1999:65). 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 71. maddesinde "on beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır" ifadesiyle çalıştırma yaşının alt sınırının 15 olduğu belirtilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 138 Sayılı sözleşmesinde de benzer şekilde 15-24 yaş arası çalışanlar "genç işçi" olarak kabul edilmektedir.

Uluslararası düzeyde, Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından genç olarak nitelenenler, 15-24 yaş grubunda bulunan kişilerdir. Genç işsiz ise, çalışma iradesine ve gücüne sahip, cari ücret üzerinden bir iş aradığı halde bulamamış ve bu iş bulamama durumu kendi isteği dışında meydana gelmiş olan 15-24 yaş arasında bulunan kişiye denmektedir. Genç işsizliği, işgücü piyasasında emek talebi ile emek arzı arasındaki uyumsuzluğun emek aleyhinde görülmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır (Özaydın, 2013: 124).

2. Genç İşsizliğin Nedenleri

Küresel bir sorun olarak görülen işsizliğin sonuçlarından en çok etkilenen kesim gençlerdir. Genç nüfusun toplam nüfus içerisinde önemli bir paya sahip olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, hatta ve hatta gelişmiş birçok ülkede genç işsizlik oranlarının günümüzde giderek yükseldiği de bilinen bir gerçektir.

Gençlerin işsizlik sorunu hem ulusal hükümetler hem de uluslararası organizasyonlar tarafından tartışılan ve çözüme kavuşturulmak istenen konuların başında gelmektedir. Söz konusu sorun, gençlerin hayatını etkilediği gibi ülkelerin geleceği açısından telafisi mümkün olmayan sorunlara neden olmaktadır. Beşerî sermaye kaybı, yoksulluk, üretim hacminde düşüş, suç oranlarda artış gibi ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurabilen bu soruna hangi faktörlerin neden olduğunun bilinmesi çözüm önerisi geliştirme açısından hayati önem taşımaktadır. Özellikle küresel kriz ile birlikte 2008 ve 2009 yıllarında genç işsizliğinde görülen artışlar dikkate alındığında, bu sorunu oluşturan nedenlerin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (Sánchez vd., 2012: xvii).

Genel olarak genç işsizliğinin nedenleri tartışıldığında öncelikle konjontürel ve yapısal işsizlik çerçevesinde değerlendirmek bütünsel yaklaşım açısından önemlidir. Konjontürel işsizlik, ekonomik hayatın dalgalanmalarından kaynaklanan duraklama ve bunalım dönemlerinde ortaya çıkan işsizlik olarak tanımlanmaktadır. Konjontürel dalgalanmalar nedeniyle ortaya çıkan işsizlikten toplumun bütün kesimleri etkilenmekle birlikte, bu etki genç işgücü arasında daha yoğun hissedilmektedir. Bu durum kriz dönemlerinde işverenlerin işe en son girenleri işten çıkarması eğilimine bağlı olarak öncelikle gençlerin işine son vermesinin bir sonucudur. Zira gençlere yapılan yatırımın azlığı ve kıdem sürelerinin düşüklüğü işten çıkarılmalarını işveren açısından daha avantajlı kılar. Yapısal işsizlik ise gençlere yapılan beşerî sermaye yatırımının ön plana çıktığı işsizlik türüdür. Bu kapsamda beşerî sermaye yatırımı düzeyinin düşük kalması gençlerin işgücü piyasasına girmelerini zorlaştırmaktadır. Bu noktada yapısal işsizliğin genç işsizliğin temel belirleyicilerinden biri olduğu açıktır (Baran vd., 2013: 67).

Genç işsizliği konusunda teorik olarak yapılan çalışmalarda ileri sürülen birçok neden bulunmaktadır. Görlich vd., yapmış oldukları araştırmalarda genç işsizliğin en önemli nedeninin düşük makroekonomik performans olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ekonomik durgunluk dönemlerinde işverenlerin maliyetlerini düşürmek için aldığı önlemlerin başında işe alımların durdurulması gelmektedir. Dolayısıyla iş başvurusu yapıp havuzda bekleyen gençler bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir (Görlich vd., 2013: 4). Kreishan çalışmasında teoride Okun Yasası olarak bilinen büyüme ve istihdam ilişkisini araştırmıştır. Çalışmasının sonucuna göre, gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme işsizliği azaltmakta, dolayısıyla da genç işsizliği azalmaktadır. Soruna gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında ise sadece ekonomik büyümenin sağlanması genç işsiz sayısını azaltmada yeterli değildir (Kreishan, 2011: 228). Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizlik sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için enflasyon oranı düşürülmeli, yabancı sermaye girişi sağlanmalı, emek piyasasındaki yapısal problemler çözüme kavuşturulmalıdır (Günaydın ve Çetin, 2015: 23).

Dünya Bankasının 2013 yılında hazırladığı “Jobs” isimli raporda genç işsizliğinin nedenleri dört grupta toplanmıştır. Genç işsizliğinin ilk nedeni gençlerin toplam nüfus içindeki payının yükselmesidir. Bu durum raporda “genç nüfus patlaması (youth bulges)” olarak adlandırılmaktadır. Dünya Bankası raporunda bir diğer genç işsizliği nedeni ise işgücü piyasalarında bilgi akışının yetersiz olması olarak açıklanan bilgi asimetrisidir. İş arayanların istihdam fırsatlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmaması gençlerin “iş arama” konusunda yetişkinlere oranla daha fazla zorlukla karşılaştıklarını açıklayan temel hususlardan biridir. Dünya Bankası “jobs” raporunun genç işsizliğine ilişkin belirlediği diğer neden de gençlerin yeterli düzeyde kişisel ve sosyal ağlara (personal-social networks) sahip olmamasıdır. Rapor, birçok ülkede iş-gücü piyasasında işi ve kişileri eşleştiren en önemli kanalın “kişisel ve sosyal ağlar” olduğunu ortaya koymaktadır. Raporda belirtilen son neden ise gençlerdeki nitelik eksikliğidir. Bu noktada eğitimin önemine raporda vurgu yapılmaktadır (World Bank, 2013: 207).

Taş ve Bilen, yaptıkları çalışmada genç işsizliğin nedenlerini makro nedenler ve mikro nedenler olmak üzere ikiye ayırarak incelemişlerdir. Makro nedenler, toplam talep yetersizliği, ekonomik krizler, demografik faktörler, işgücü politikalarının yetersizliği ve eğitim politikalarının yetersizliğidir. Mikro faktörleri ise gençlere özgü nitelikler ve eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, etnik köken ve engellilik ile gençlerin iş gücü piyasasına ilk kez giriş yapıyor olmaları şeklinde sıralamak mümkündür (Taş ve Bilen, 2014: 55). Kriz dönemlerinde, konjonktürdeki dalgalanmalar ve piyasaların yapısal özelliklerinden dolayı genç nüfus hem ekonomik hem de sosyal olarak, bu durumdan en çok etkilenen grubu oluşturmaktadır. Çünkü ekonomik kriz ve özellikle de durgunluk dönemlerinde işe alımlar yavaşlar veya durur. Bunun sonucunda, istihdam piyasasına yeni girmiş olan genç nüfusun karşı karşıya kaldığı iş imkânları azalır ve bu toplumsal kesim, iş yaşamına işsiz olarak başlar (Taş ve Bilen, 2014: 57). Erdayı ise genç işsizliğinin nedenlerini; eğitime katılma oranının artması, yeni işler yaratılamaması, tecrübe yoksunluğu, gençlerin niteliklerinin piyasanın talep ettiği özelliklere uygun olmaması olarak belirtmiştir (Erdayı,2009:134).

Yaş grubu itibarıyla kendisine özgü ve işgücü piyasasının yapısına bağlı çeşitli nedenleri olan genç işsizliği gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde yaşanan işsizlik oranının daha da üzerinde dikkat çekici olarak sıkıntı yaratmaktadır. Özellikle, 15-24 yaş grubunun işgücü piyasasına ilk kez giriş yaşı olması, daha önce bir iş tecrübesine sahip

olmamaları nedeniyle işverenler tarafından ek maliyet yaratmaları yüzünden tercih edilmemeleri, işgücü piyasasını yeterince tanımamaları, eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında etkin bir bağın kurulamaması gibi sebepler dolayısıyla genç işsizlik oranları, genel işsizlik oranlarından iki katı yüksektir (Dursun ve Ataç, 2009).

Genç işsizliği hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli sorunlara yol açmaktadır. Çünkü istihdam, kişilerin ve özellikle de gençlerin sosyal kimliğini şekillendiren; yaşamlarını, bağımsızlıklarının gelişimini, gelirlerini, kendilerine saygılarını, sosyo-ekonomik ve politik vatandaşlıklarını düzenlemeleri için büyük bir öneme sahiptir (Taş ve Bilen, 2014: 53).

Son yıllarda Türkiye ile birlikte pek çok ülkenin gündeminde yer alan işsizlik meselesi, iktisadi krizlerin toplum hayatına yönelik yansımalarından biridir. Gelişmekte olan ülkelerin büyük bölümü ile birlikte AB, uzun yıllardan beri işsizlikle mücadele etmeye devam etmektedir.

3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Durumu

Türkiye genç nüfus açısından dünyada çok az ülkede görülen farklı bir durumla karşı karşıyadır. Söz konusu durum, Türkiye’nin, genç nüfus açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu anlamına gelen demografik fırsat penceresinde bulunmasıdır. Fırsat penceresinin 2040 yılında kapanacağı, bu yıla kadar gençler iyi eğitilerek üretime kanalize edildiği takdirde, Türkiye’nin ciddi bir ekonomik büyüme gerçekleştirebileceği ve işsizlik sorununun çözülebileceği belirtilmektedir. Çünkü 2023 tarihine kadar, Türkiye’nin çalışma çağındaki nüfusu artarak yaklaşık %70’e ulaşacak ve bu tarihten sonra 2040 yılına kadar azalan bir hızla artmaya devam edecektir. 2040 yılından sonra ise, nüfus yaşlanma eğiliminde olacak, yani demografik fırsat penceresi kapanacaktır (UNDP, 2008:87). Demografik fırsat penceresinde bulunan Türkiye’de çalışma çağındaki nüfus giderek artmakta ve fırsat penceresi hızla kapanmaktadır. Emeklilik yaşındaki artış kısmen etkileri hafifletecek olsa da hem emeklilik hem de sağlık sistemleri on yıldan kısa bir süre içinde yeni baskılarla karşılaşacaktır (OECD Economic Surveys: Turkey 2018: 36).

Gençlere yönelik özel politikalar ile genç nüfusun sahip olduğu potansiyel avantaja çevrilmediği takdirde, gerçekten Türkiye’de, 2023 yılına kadar artacak olan çalışma çağındaki nüfusta daha büyük bir genç işsizliği ile karşılaşılması ve 2040 yılından sonra yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik gibi sorunlarının daha da ağırlaşması muhtemel görülmektedir.

Türkiye’de genç işsizliği belirleyen önemli göstergelerden biri de ekonominin demografik fırsat penceresinin sunduğu çalışma çağındaki genç nüfusu karşılayacak yeterli istihdam olanaklarını yaratamamasıdır. Konjonktürel ve yapısal pek çok nedene dayanan bu durum, özellikle emek piyasasına ilk kez giren gençler açısından dezavantajlı bir durum yaratmakta, genç işsizliğinin artmasına neden olmaktadır. Demografik fırsat penceresinin sunduğu genç işgücü arzını karşılayacak yeterli istihdam olanaklarının yaratılmaması, bu fırsatın ekonomik kalkınmaya dönüştürülememesine ve toplumsal sorunların artmasına neden olmaktadır.

Ekonominin yeterli istihdam olanağı yaratamamasının yanı sıra ekonomik krizler de Türkiye’de genç işsizliği artıran önemli nedenlerden biridir. Gerçekte ekonomik krizler toplumun geneline etkilemekle birlikte gençler açısından bu etki daha belirgin bir hale gelmektedir. Genel olarak bu durum gençlerin çalışma deneyimlerinin yetersizliği,

düşük beceri seviyeleri ve krizlerden daha çok etkilenen verim düzeyi düşük sektörlerde yoğunlaşmalarının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Kriz dönemlerinde işverenlerin öncelikle gençleri işten çıkarma eğilimi içerisinde olduğu da bilinmektedir (Grimshaw, 2014: 1).

Genç nüfusun temel işgücü piyasası göstergelerinin yer aldığı Tablo 1’de, 2009-2018 yılları arasında Türkiye’de genç işgücünün artış göstermesine rağmen, gençlerin işgücüne katılım oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni zorunlu eğitimin yanı sıra yükseköğretimde de okullaşma oranlarının artmasıdır. Nitekim gençlerin işgücüne dâhil olmama nedenleri arasında eğitim-öğretim ilk sırada yer almaktadır. İşgücü ve işgücüne katılma oranlarında dikkat çeken diğer bir nokta ise genç erkeklerin genç kadınlara göre daha fazla işgücü piyasasında bulunmasıdır. Genç kadınların işgücüne katılımının düşük olmasının en önemli sebebi kırdan kente göç sonucu ücretsiz aile çalışanı durumunda olan genç kadınların kentlerde işgücü piyasasının dışında kalmasıdır. Son yıllarda genç kadınların eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte genç kadınların da işgücüne katılma oranları artmaktadır (Akgeyik, 2016: 36). Son 10 yıllık süreçte genç kadınların işgücüne katılma oranları yüzde 4 artmıştır (Tablo 1).

Gençlerin istihdam oranı da genel istihdam oranına göre oldukça düşüktür. Örneğin, 2018 verilerine göre Türkiye genelinde istihdam oranı yüzde 47,4 iken, bu oran 15-24 yaş için yüzde 35,0’dır. Genç kadınlar da bu oran çok daha düşüktür. Son 10 yıllık süreçte genç kadınların istihdam oranında yaklaşık yüzde 4’lük bir artış olmasına rağmen 2018 yılı itibariyle ancak yüzde 23,4’ye yükselebilmiştir. Genç erkeklerde istihdam oranı aynı süreçte dalgalanmalarla birlikte yüzde 39’dan yüzde 46,4’e çıkarak yaklaşık yüzde 7’lik bir artış göstermiştir (Tablo 1). Bu veriler göz önüne alındığında Türkiye işgücü piyasasında genç erkeklerin hem işgücü sayısında hem de işgücünün istihdam edilmesinde genç kadınlara göre daha fazla yer kapladığını söylenebilir (Murat ve Şahin, 2011b: 97).

Tablo 1: Türkiye’de Genç Nüfusun Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri (2009-2018)

Yıllar	İşgücü	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)
KADIN					
2009	1.517	25,8	19,3	25,0	32,9
2010	1.554	26,3	20,3	23,0	30,7
2011	1.578	26,8	21,2	20,7	28,1
2012	1.512	25,9	20,7	19,9	26,1
2013	1.603	27,5	21,5	21,9	28,4
2014	1.622	27,7	22,0	20,4	26,2
2015	1.755	29,8	23,2	22,2	27,8
2016	1.788	30,4	23,2	23,7	28,9
2017	1.823	31,1	23,0	26,1	31,9
2018	1.814	31,3	23,4	25,3	30,0
ERKEK					

2009	2.937	52,2	39,0	25,4	28,4
2010	2.872	50,9	40,2	21,0	23,7
2011	2.951	52,3	43,4	17,1	19,4
2012	2.910	50,8	42,5	16,3	18,5
2013	2.981	51,9	43,1	17,0	19,0
2014	3.166	54,0	45,0	16,6	18,7
2015	3.202	54,2	45,2	16,5	18,3
2016	3.237	54,3	44,8	17,4	19,4
2017	3.324	55,2	45,4	17,8	20,1
2018	3.368	56,3	46,4	17,6	19,6
TOPLAM					
2009	4.454	38,7	28,9	25,3	29,8
2010	4.426	38,3	30,0	21,7	25,9
2011	4.529	39,3	32,1	18,4	22,1
2012	4.422	38,2	31,5	17,5	20,9
2013	4.584	39,6	32,2	18,7	22,0
2014	4.788	40,8	33,5	17,9	21,0
2015	4.957	42,0	34,2	18,5	21,4
2016	5.025	42,4	34,1	19,6	22,6
2017	5.147	43,3	34,3	20,8	24,1
2018	5.182	44,0	35,0	20,3	23,1

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (10.11.2019)

Türkiye işgücü piyasasında genç istihdam oranlarının düşük olmasına yüksek genç işsizliği oranları eşlik etmektedir (Tablo 1). 2018 yılı itibariyle genç işsizliği yüzde 20,3 olup, toplam işsizlik oranının (%11) yaklaşık iki katıdır. Bu durumda, her 5 gençten biri işsizdir. Genç kadınların genç erkeklere göre işsizlik oranları daha yüksektir. Ancak tablodan görüldüğü üzere asıl fark tarım dışı işsizlik oranlarında olduğu görülmektedir. Genç erkeklerde genel işsizlik ve tarım dışı işsizlik oranları arasında yüzde 2-3'lük bir fark olmasına rağmen, genç kadınlarda bu fark yüzde 5 ile 8 arasında değişmektedir. Bunun temel nedeni, genç kadınların kırsal kesimde ücretsiz aile çalışanı olarak işgücü piyasasında yer almasıdır (Peker ve Kubar, 2012: 182).

Genç işsizliği nedenleri arasında kırdan kente göç de önemli bir yer tutmaktadır. Genel olarak kadın erkek bütün yaş gruplarını etkileyen ve işsizliği arttıran göçün etkileri gençler açısından daha belirginleşmektedir. Kırsal bölgelerde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan gençler kentlerde yeterli eğitim ve beceriye sahip olmamaları ve kentlerde göç eden nüfus için yeterli istihdam olanaklarının yaratılmaması nedeniyle işsiz kalmakta ya da enformel sektörde çalışmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca göç gençler arasında kayıt dışı istihdamı arttıran bir unsurdur. Kentlere göç eden gençler emek piyasasında önemli bir işsizlik dönemi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreç onların daha çok kayıt dışı sektörde çalışmaya razı olmaları ile sonuçlanmakta ve nihayetinde tecrübe ve mesleki becerilerinde artışla birlikte kayıtlı sektörlerdeki işe geçmektedirler (Murat ve Şahin, 2011a). Diğer yandan özellikle kentlerde kadınların eğitim seviyelerinin artması

ile birlikte işgücüne katılma oranlarının artması genç işsizliğini arttıran nedenlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Ercan, 2007: 31).

Türkiye’de genç işsizliği belirleyen nedenlerin başında emek piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmemiş eğitim sistemi gelmektedir. Sürdürülebilir büyüme hedefinin gerçekleştirilmesinde ülkelerin karşı karşıya kaldığı engellerden en önemlisi nitelikli iş gücü eksikliğidir. Eğitim hem ekonominin büyüme kalkınma sürecinde ihtiyaç duyduğu nitelik ve nicelikte işgücü sağlama fonksiyonunu yerine getirmekte; hem de bilgi ve teknoloji üretimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Eğitim hizmetinin kalitesinde ve dolayısıyla eğitim sistemi içerisinde yer alan bireylerin eğitim düzeyinde gerçekleşen iyileşmeler, bireylerin verimliliklerini, dolayısıyla ücretlerini ve iş bulma şansını artırmaktadır. Başka bir ifade ile kaliteli bir eğitim sistemi ile eğitim düzeyi yükselen bireylerin işsiz kalma riski azaldığı gibi, elde ettikleri kazançlarda da belirgin artışlar oluşmaktadır (Çalışkan vd., 2013: 30).

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede; bireylerin almış oldukları eğitimin düzeyi genç işsizlik oranlarını etkilemektedir (Taş, Bilen, 2013:55).

Bir kişinin istihdam edilebilirliğini ve işsizliğe maruz kalma süresini uzun dönemde belirleyen etmenlerden en önemlisi eğitimidir. Teorik açıdan bakıldığında eğitim seviyesi ile işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Başka bir ifade ile eğitim seviyesi ve verilen eğitim hizmetinin kalitesi yükseldikçe işsizlik oranının düşmesi beklenmektedir. Ancak Türkiye’de eğitim durumlarına göre genç işsizlik oranları incelendiğinde, en düşük işsizlik oranlarının okuryazar olmayan kesimde olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu oranın düşük olmasında, okur-yazar olmayan kesimin çoğunlukla aktif olarak iş aramıyor olması, dolayısıyla hesaplamalarda işsiz sayılmaması ve işgücüne dâhil olmaması büyük ölçüde etkilidir.

Tablo 2: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları (15-24) (%)

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen			Okuma Yazma Bilen-Okul Bitirmeyen			İlkokul			Ortaokul veya Dengi Meslekokul			Genel Lise			Lise Dengi Meslek Okul			Yüksekokul veya Fakülte			İlköğretim		
	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E
2009	19,5	8,3	32,7	23,0	15,6	27,7	17,9	10,9	21,5	21,6	24,7	21,1	30,6	33,5	28,8	27,6	32,0	25,3	33,2	36,8	29,0	22,4	17,9	24,0
2010	16,4	9,5	24,4	18,4	10,2	24,1	14,9	11,0	17,8	10,9	10,2	11,0	27,2	31,8	24,1	23,1	27,9	20,6	32,5	36,5	27,5	18,4	16,5	19,2
2011	11,2	4,1	21,1	15,1	9,3	19,0	11,2	8,8	13,0	14,1	16,6	13,6	22,4	27,3	19,2	21,2	27,3	18,1	30,0	35,6	24,0	14,5	13,3	14,9
2012	9,0	2,9	16,3	14,8	7,4	19,4	2,5	4,6	0,0	0,0		0,0	19,8	23,7	17,4	19,1	25,8	15,5	28,5	33,7	23,0	14,1	12,7	14,6
2013	10,3	5,9	18,3	15,5	9,7	19,0	10,9	9,2	11,7	15,1	13,7	15,8	21,9	26,2	19,1	18,6	25,1	14,9	29,2	34,2	23,4	15,5	15,3	15,6
2014	12,1	8,6	19,1	15,0	10,5	18,2	16,0	12,0	18,1	13,1	12,1	13,4	20,4	24,5	17,9	19,3	25,3	16,0	28,3	33,1	23,2	14,8	13,4	15,3
2015	7,9	7,2	9,0	14,1	8,6	18,0	16,3	15,3	16,8	14,0	17,0	12,8	22,2	26,3	19,6	18,1	23,4	14,7	29,5	35,9	21,5	15,6	15,1	15,9
2016	13,4	2,1	24,5	15,0	10,1	18,6	16,5	10,1	19,1	14,1	13,2	14,4	22,8	29,6	18,8	21,0	27,0	17,2	30,8	35,4	25,2	15,8	16,5	15,5
2017	12,1	7,6	15,3	16,1	11,5	19,4	14,1	14,9	13,7	13,8	12,5	14,3	24,4	29,2	21,5	21,8	28,4	18,2	34,4	41,2	25,4	16,2	16,2	16,2
2018	12,0	10,7	12,9	18,7	16,1	20,2	14,7	8,3	17,2	14,3	14,3	14,3	23,5	26,7	21,6	21,3	29,2	16,8	30,6	35,5	24,3	17,0	18,3	16,6

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (10.11.2019)

2009-2018 yılında yükseköğretim seviyesinde işsizlik oranları yüksek oranlarda gerçekleşmiştir (Tablo 2). Bu oranların yüksek olmasının en önemli sebebi 15-24 yaş

aralığında yüksek eğitim düzeylerine sahip bireylerin henüz işgücü piyasalarına yeni dahil olmasından ve bu yaş grubu içerisinde iş bulamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Yükseköğretim mezunu olan bireylerde yaş ilerledikçe işsizlik oranı düşmektedir. Bir kişi ön lisans veya lisans eğitimi tamamladığında 21-23 yaş aralığında olmaktadır. İş aramaya yeni başlayan bu kesimin hemen iş bulabilmesi çok mümkün olamamaktadır. Ayrıca düşük eğitim seviyesine sahip bir birey ile yüksek eğitim seviyesine sahip bir bireyin hayattan beklentileri farklı olmaktadır. Bunun temel sebebi ise okuma yazma bilmeyen veya lise altı eğitim alan bireyler işgücü piyasasına erken atılmakta ve daha kötü çalışma şartlarına (düşük ücret, sosyal güvenceden yoksunluk gibi) razı olmaktadır. Eğitimli bir birey aldığı eğitime uygun yapıda bir iş aramakta, iş bulma süresi uzamakta ve işsizlik oranı yükselmektedir (Murat ve Şahin, 2011b: 113).

Avrupa Birliği genelinde de genç işsizliği, ciddi boyutlara ulaşmış önemli bir istihdam sorunu haline gelmiştir. 2018 yılı sonu itibariyle genç işsizliği AB genelinde %15,2 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3). Başka bir ifadeyle her yirmi gençten 3'ü işsizdir.

AB ülkeleri arasında genç işsizliğinin en yüksek olduğu ülke ise ciddi bir ekonomik kriz ile halen karşı karşıya olan Yunanistan'dır. Genç işsizliği oranı 2018 yılı sonu itibariyle %39,9 olarak gerçekleşmiştir. Yunanistan'ı sırasıyla İspanya (%34,3), İtalya (%32,2), Hırvatistan (%23,7), Portekiz (%20,3) ve Kıbrıs (%20,2) takip etmektedir. AB ortalamasında tüm üye ülkelerde 2008 yılında yaşanan küresel krize kadar azalma eğiliminde olan genç işsizlik oranlarının kriz sonrası dönemde ve başta krizden en çok etkilenen Yunanistan, İspanya, İtalya olmak üzere tüm AB genelinde artış eğilimine geçtiği görülmektedir.

Genç işsizliğinin en düşük olduğu ülkelere bakıldığında, en düşük orana sahip ülkenin Almanya olduğu görülmektedir. Almanya'da bu oran 2018 yılı sonu itibariyle %6,2 olarak gerçekleşmiştir. Genç işsizliğinin çözümü konusunda Almanya'yı takip eden en başarılı ülkeler ise sırasıyla Çekya (%6,7) Hollanda (%7,2) ve Slovenya (%8,8)'dir. Bu ülkelerde genç işsizliğinin düşük olması, büyük oranda genel işsizlik oranlarının düşük olmasından kaynaklanmaktadır ve genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranları AB ortalamasına yakındır.

Türkiye'nin genç işsizliği oranı ise 20,2 ile 15,2 olan AB-28 ortalamasının üzerindedir. Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı 2,1 ile AB ortalamasına yakındır. Ancak, Türkiye açısından gelecekte tehdit oluşturabilecek nokta, Türkiye'nin AB ülkelerinden farklı olarak çalışma çağındaki genç nüfusun artış eğiliminde olmasıdır. Türkiye'de çalışma çağındaki gençler olarak kabul edilen 15-24 yaş grubuna yakın gelecekte katılacak nüfusun, diğer bir ifadeyle 15 yaş altı nüfusun toplam nüfusa oranı %23,4 iken (TÜİK, ADNKS Sonuçları, 2018), söz konusu oranın AB-28 ortalaması %15,7'dir (EUROSTAT).

Tablo 3: Türkiye ve Seçilmiş AB Üyesi Ülkelerde İşsizlik Oranları, 2018

	Toplam İşsizlik Oranı (%)	Genç İşsizlik Oranı (%)	Yetişkin İşsizlik Oranı (%)	Genç İşsizliğinin Yetişkin İşsizliğe Oranı (%)
AB- 28	6,8	15,2	6,3	2,4
Türkiye	11,0	20,2	9,7	2,1

Yunanistan	19,3	39,9	18,9	2,1
İspanya	15,3	34,3	14,0	2,5
İtalya	10,6	32,2	10,3	3,1
Hırvatistan	8,4	23,7	7,7	3,1
Portekiz	7,0	20,3	6,1	3,3
Kıbrıs	8,4	20,2	7,8	2,6
Finlandiya	7,4	17,0	6,0	2,8
İsveç	6,3	16,8	5,3	3,2
Bulgaristan	5,2	12,7	5,0	2,5
Macaristan	3,7	10,2	3,4	3,0
Slovenya	5,1	8,8	4,9	1,8
Hollanda	3,8	7,2	2,8	2,6
Çekya	2,2	6,7	2,0	3,4
Almanya	3,4	6,2	3,2	1,9

Kaynak: EUROSTAT,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_wc170/default/table?lang=en;

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en> (9.11.2019)

Türkiye'nin yakın gelecekte, genç istihdamını artırma konusunda gerekli önlemleri almadığı takdirde, ekonomik ve sosyal olarak ciddi tehlikelerle karşı karşıya kalacağı söylenebilir. Türkiye'de her şeyden önce bir istihdam stratejisi oluşturulması ve bu strateji doğrultusunda, genç işsizliğiyle aktif mücadeleye yönelik ulusal politikaların uygulamaya koyulması gerekmektedir.

4. Genç İşsizliği İle Mücadelede Uygulanan Politikalar

Ülkelerin işsizlikle mücadelesinde özellikle iki önemli politikadan söz edilebilir; aktif istihdam politikaları ve pasif istihdam politikaları. Pasif işgücü piyasası politikaları özellikle 20. yy. ilk çeyreğinden itibaren uygulama alanı bulmuştur. Pasif işgücü piyasası politikalarının sorunun çözümünde yetersiz kalması ise aktif işgücü piyasası politikalarına gereksinimi ortaya çıkarmıştır (İncekara ve Bayraktar, 2013: 27).

Pasif işgücü piyasası politikaları doğası gereği, işsizlik karşısında bireylerin gelir kayıplarını telafi etmeyi amaçlayan gelir desteği tedbirlerini kapsamaktadır. Bu tür politikalar, özellikle kısa dönemde işsizliğin yaratacağı olumsuz ekonomik ve sosyal etkilerin hafifletilmesinde önemli rol oynayarak kısmen gelir devamlılığını sağlayabilmektedir. Aktifleştirme stratejileri ve aktif işgücü piyasası politikaları ise gençlerin istihdam edilebilirliğini geliştirmeye yönelik uygulamaları içermekte ve kendi içerisinde çeşitlilik göstermektedir (Metin, 2016: 88).

1970'li yıllarda küresel boyutlarda yaşanan ekonomik krizlerle birlikte önlenemez bir şekilde yükselen işsizlik sorununa karşın, özellikle 1980 ve 90'lı yıllar işgücü piyasasına yönelik müdahalenin gerekliliği üzerine sıkça tartışmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu doğrultuda, 90'lı yıllardan itibaren ağırlıklı olarak iş arama yardımları, iş odaklı eylem planları, eğitim merkezli uygulamalara ve esnek çalışma faaliyetlerinin

genişletilmesine dayandırılarak oluşturulan aktif istihdam politikaları, işgücü piyasalarının yeniden düzenlenmesi ve işsizliğin azaltılıp istihdamın artırılması amacıyla birçok ülkede yaygın olarak kullanılmıştır (Özaydın, M., 2013: 134).

Aktif işgücü piyasası politikaları, büyüyen bir ekonomi ve sürdürülebilir sosyal ekonomik kalkınma için önemli görülmektedir. Bu politikalar yapısal ve teknolojik değişime adapte edilebilen ve mobilitesi yüksek işgücü oluşturmak için gereklidir. Aktif istihdam politikalarının işsizliğe karşı en iyi koruma politikası olduğu genel olarak kabul görmektedir. İşsizlere geçinebilecekleri ücret düzeyi vermek yeterli değildir. Asıl olan istihdam yaratmaktır. Rekabetçi ülkeler için aktif istihdam politikaları bir yatırım niteliğindedir. Aktif istihdam politikaları beceri geliştirme, yeniden istihdam ve diğer politikaları teşvik etmelidir. En önemlisi sürekli büyüyen işgücü için insana yakışır iş oluşturulması gerekmektedir (İncekara ve Bayraktar, 2013: 27-28).

Bugün başta Avrupa Birliği olmak üzere birçok OECD ülkesinde, aktif işgücü piyasası politikaları güncelliğini ve önemini korumaktadır. İş tecrübeleri olmayan gençleri yetiştirmek ek bir maliyet getirdiğinden işverenler gençleri işe almakta isteksiz davranmaktadır. Bu noktada aktif işgücü politikaları, iş deneyimini ikame ederek işverenlerin ayrımcı tutumlarının önüne geçmektedir.

4.1. Eğitim Politikaları

Makro açıdan istihdam yaratmada ve dolayısıyla genel ve genç işsizlik sorununun çözümünde; mikro açıdan ise kaliteli işgücünün yaratılmasında en önemli etkenlerin başında eğitim gelmektedir.

Bir ülkede eğitim seviyesi ne kadar artarsa, ekonomik performans üzerinde o oranda bir gelişme meydana gelecektir. Eğitime yapılan katkı beşerî sermaye birikimi sağlamakta, beşerî sermaye birikimi de istikrarlı bir ekonomik büyüme, dolayısıyla gelir artışı meydana getirmektedir. Eğitim ile sağlanan bilgi ve beceriler insanların istihdam edilebilirliklerini artırır ve dolayısıyla işsizlik üzerinde olumlu tesir yapar (Walter, 2005: 461).

Sanayi ağırlıklı toplum yapısından, bilgi toplumuna dönüşümün tüm özelliklerinin açık bir şekilde sergilendiği günümüz çalışma hayatının temel belirleyicileri olan yönetim anlayışları ve üretim teknolojilerinde meydana gelen değişiklikler, nitelikli işgücünü ön plâna çıkarmış ve bu durum ülkelerin eğitim sistemlerini gözden geçirmelerini ve gerekiyorsa birtakım reformlar gerçekleştirmelerini zorunlu kılmıştır (Bedir, 2002: 59).

Günümüzde genç işsizliği sorununun çözümündeki anahtar unsur, gençlerin kalitesini yükseltmekten geçmektedir. Özellikle bilişim teknolojilerindeki yenilikler ve ardı ardına meydana gelen değişiklikler ve bu değişikliklerin çalışma hayatına yansımaları, gençlerin kendilerini bu teknoloji ve yenilikleri kullanabilecek kapasiteye ulaşmalarını zorunlu kılmaktadır. Eğitim ve iş deneyimi unsurlarından etkilenen ve belirlenen kaliteli işgücü oluşum sürecinin altında, ülkelerin uyguladıkları eğitim sistemleri yatmaktadır (İçli, 2001:67-70). Genç işsizliği sorununun çözümünde gençlere, günümüzün işgücü piyasasının gerekliliklerini karşılayacak eğitim verilmelidir.

Bir kişinin istihdam edilebilirliğini ve işsizliğe maruz kalma süresini uzun dönemde belirleyen etmenlerden en önemlisi eğitimidir. Genç istihdamını sağlamak; başka bir ifade ile genç işsizliğini azaltmak ve ortadan kaldırmak konusunda Milenyum Kalkınma Hedefleri ve Gençlik Eylem Planı da dâhil olmak üzere uluslararası alanda en fazla vurgu yapılan konu eğitim ve öğretimin önemidir. Ülkelerin genç nüfuslarından

yararlanarak büyüme ve kalkınmalarını gerçekleştirebilmeleri için eğitime önem vermeleri gerekmektedir. Teorik açıdan bakıldığında eğitim seviyesi ile işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Dolayısıyla eğitim seviyesi ve verilen eğitim hizmetinin kalitesi yükseldikçe işsizlik oranının düşmesi beklenmektedir (Magnussen, 1979: 286). Bu kapsamda özellikle genç nüfus yoğunluğu fazla olan ülkelerde genelde eğitim hizmetinin ve özelde mesleki eğitimin kalitesinin iyileştirilmesi için yaptıkları yatırımların artırılması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda eğitim sisteminde yapılması gereken en önemli düzenlemeler, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve verilen eğitim hizmetinin kalitesinin iş gücü piyasasının ihtiyaçları da göz önüne alınarak yükseltilmesidir (Erdayı, 2009: 142).

Eğitim kalitesinin artırılması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına eğitim hizmetine ilişkin olarak alınabilecek tedbirler (TİSK, 2012: 41-48);

- Gençlere temel eğitim sağlanmasını ve okuldan erken ayrılmanın önlenmesini amaçlayan tedbirler;

Okulu erken terk oranının %10' un altına indirilmesi, Avrupa 2020 Stratejisinin hedeflerinden biridir. Okuldan erken ayrılanlar, 18-24 yaş grubunda olup, en fazla alt düzey ortaöğrenim (Türkiye için lise öncesi) görmüş olanları ifade etmektedir. Okuldan erken ayrılanların durumu Avrupa çapında farklılık göstermektedir ve sadece 8 ülke (Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Lüksemburg, Avusturya, Polonya, Slovenya, Slovakya ve Finlandiya) 2010 Lizbon Stratejisinde belirlenen kriteri karşılayabilmiştir. Okuldan erken ayrılma, özellikle oranın %30 olduğu İspanya, Malta ve Portekiz'de kaygı verici boyuttadır.

- Mesleki eğitim sisteminin, gençlerin işgücü piyasasına girmeleri için sadece temel eğitimin sağlanmasını amaçlayan tedbirler;

Avrupa düzeyinde mesleki eğitim alanında iş birliği, üye ülkeler ve sosyal taraflarla birlikte 2011-2020 dönemi için mesleki eğitim sektörüne ilişkin ortak hedefler sunan "Mesleki Eğitimde Daha Gelişmiş Bir Avrupa İş birliği Konusunda Bruges Bildirgesi" ile yeniden başlatılmıştır. Öncelikler, ulusal yeterlilik çerçevelerinin geliştirilmesi ve üretim sektörleriyle yakın ortaklıkların oluşturulması yoluyla mesleki eğitim ve yükseköğretim arasındaki geçişlerin kolaylaştırılmasını kapsamaktadır.

-Yaygın ve enformel öğrenmeyi teşvik etmeyi amaçlayan tedbirler;

Yaygın ve enformel öğrenmenin tanınması, Avrupa düzeyinde ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşılmasında önemli bir araç olarak görülmektedir.

- Genç işsizleri, işgücü piyasasına girişi kolaylaştırmayı hedefleyen özel programları izlemeye teşvik eden tedbirler,

- Eğitimi iş deneyimi ile birleştirmek amacıyla uygulanan tedbirler,

-Yükseköğrenim ve hayat boyu öğrenme ile ilgili tedbirler,

- Gençlere sağlanan garantiler,

eğitim alanında yapılan faaliyetlerin alt başlıkları olarak sayılabilmektedir.

4.2. Doğrudan İş İmkânı Oluşturma Programları

İş yaratma programları iş bulmaları çok olan işsizlere yönelik olarak geliştirilmiş programlardır. Dolayısıyla katılımcılarının büyük bir kısmını uzun dönemli işsizler

oluşturmaktadır. Özellikle, 1980li yıllarda uzun dönemli işsizlerin toplam işsizler içerisindeki oranında meydana gelen hızlı artış, iş yaratma programlarının da önemini arttırmıştır. Doğrudan iş yaratma programları, çoğu ülkede gençlerin çalışma hayatı ile ilişki kurmaları ve bir deneyim kazanmaları amacına yönelik, tamamlayıcı bir politika aracı olarak kullanılmaktadır (Gündoğan, 2001: 52).

Bu tür programlarda işveren genellikle kamu veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olurken, işler de toplumsal fayda gözetilerek geçici süreli olarak belirlenmektedir (Taş ve Bilen, 2014: 65). Amaç, işsiz kalan bireye kısa vadeli çalışma imkânı sunabilmektir. Ayrıca daha minimal farklı programlar da bulunmaktadır. Bu programlar; yerel yönetimler, sivil örgütler ve gönüllü gruplar tarafından desteklenmektedir. Doğrudan kamu istihdamı sağlayan programların genelde kısa süreli çözümler olarak görüldüğü bilinmekle beraber, bazı ülkelerde devamlı istihdam aracı olarak kullanıldığı da gözlemlenmektedir. Programların hedef kitlesini engelliler, yoksullar ve gençler oluşturmaktadır. Programa katılım karşılığı aynı ya da nakdi yardım şeklinde ödeme yapılmaktadır ve yapılan yardımların düşük seviyelerde olmasına dikkat edilir. Bunun sebebi gerçekten programa en çok ihtiyaç duyulan kesime ulaşılma isteğidir (İncekara ve Bayraktar, 2013: 28-29).

İşsizlikle mücadele kapsamında belirlenen bu programlar, yaratılan istihdamın kısa süreli olması ve düşük vasıftaki işleri içermesi, işsizlerin piyasayla etkin bir şekilde bütünleşememesi ve istihdamın uzun dönemli bir seyir gösterememesinden ötürü eleştirilmektedir. Bakıldığında, uzun süredir bu tarz programlarla kamuda geçici süreli işlerle istihdam artışını hedefleyen Fransa'nın, genç işsizlik sorunuyla mücadele kapsamında başarısız olduğu belirtilmektedir (Fouge`re vd., 2000: 931).

Türkiye'de İŞKUR tarafından uygulanan "Toplum Yararına Çalışma Programları" gibi doğrudan kamu işleri yaratma programları genellikle, son çare olarak görülen, genç işsizliği sorununu bütünüyle ortadan kaldırmaktan ziyade; uzun dönemli işsizlik hallerinde genç işgücüne de ek gelir sağlayarak, onların işgücü piyasasından kopmalarının önüne geçmeyi amaçlayan tamamlayıcı programlar olarak görülmektedir (Kayalı, 2015:152-153).

4.3. Ücret/İstihdam Sübvansiyonları

Çeşitli finansal destekler ile istihdamı arttırmayı hedefleyen, aktif istihdam politikaları arasında önemli bir noktada bulunan ücret/istihdam sübvansiyonları, gelişmişlik düzeyi bakımından farklılık gösteren birçok ülkede gerek işverenlere gerekse kişilere hükümetler eliyle sosyal sigorta prim sübvansiyonları, ücret sübvansiyonları, vergi indirimleri şeklinde tanınan finansal teşvikleri kapsamaktadır. Bu teşviklerin, gençler gibi işgücü piyasasında dezavantajlı durumda bulunan kesimlerin istihdamını artırma noktasında nadiren de olsa başvurulan bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Işıkoğlu, 2013: 137; Erdayı, 2009: 150).

Uygulama noktasında süresi, miktarı ve işgücü piyasasının genel yapısı bakımından farklılık gösteren ücret/istihdam sübvansiyonları, işletmelere de kişilere de verilse, işverenleri yeni işçi istihdam etmeye teşvik etmektedir. Bu durumun iki temel sebebi vardır. İlki işverenin yükleneyeceği ilave işçi maliyetinin azalması, diğeri ise sübvansiyonlar sayesinde işverenin alacağı riski belli bir düzeyde telafi ederek, dezavantajlı konumda olan genç işgücüne karşı işverenlerin takındıkları olumsuz tavırların yumuşatılmasıdır (Erdayı, 2009: 150).

Ücret/istihdam sübvansiyonları; özellikle uzun süreli işsizliğin ve/veya genç işsizliğin yüksek olduğu dezavantajlı bölgelerde, işsizlerin istihdamını ücret veya istihdam sübvansiyonları ile destekleyerek işgücü piyasasının canlandırılmasına yönelik uygulamalardır. Sübvansiyonlar, değişen ekonomik koşullar altında tesis edilse de en sık ekonomik gelişme dönemlerinde uygulama alanı bulmaktadır. Bu program dezavantajlı gruplarda sosyal dışlanmayı önlemek amacıyla istihdamı teşvik ederek toplumsal bir amaca da öncülük etmektedir. Sübvansiyonlu istihdamda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta “fayda maliyet analizinin” çok iyi şekilde yapılması gerekliliğidir. Çünkü bu programda daha önceden sübvansiyon edilmeden istihdam edilmiş işçilerin yerine sübvansiyon edilmiş işçilerin istihdam edilmesi veya işverenin sübvansiyonlu işçileri işe alıp sübvansiyon süresi sona erdikten sonra işten çıkarması söz konusu olabilir. Bu nedenle bu programın iyi bir şekilde izlenmesi ve tasarlanması gerekmektedir (Erol, 2013: 22- 23).

Genç istihdamını teşvik etmek amacıyla ücret/istihdam sübvansiyonlarının ülkemizde de uygulandığı görülmektedir. Bu noktada, 2008 yılında hazırlanan 5763 sayılı “İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile eklenen geçici mad. 7 ile Türkiye’de ilk defa gençlerin istihdamını teşvik etmek amacıyla sigorta prim teşvikleri getirilmiştir. Bu Kanuna göre, belirli koşullar sağlandığı takdirde yeni istihdam edilmiş 18-29 yaş aralığındaki gençlerin sigorta primlerinin işveren hisselerinin kademeli olarak devlet tarafından ödenmesi kararlaştırılmıştır.

Genç istihdamına ilişkin olarak getirilen en kapsamlı ve önemli teşvik çalışması ise, 25 Şubat 2011 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 6111 sayılı yasa ile getirilen düzenlemelerdir. Söz konusu yasa ile;

- 18-29 yaş arası gençler ve 18 yaşından büyük kadınlar ile ilave istihdama ilişkin işe alımlar yönünden kapsama girme bakımından 31 Aralık 2010 tarihine kadar yürürlükte olan teşviklerin yerine; 1 Mart 2011 tarihinden 31 Aralık 2015 tarihine kadar olan işe alımlarda geçerli olmak üzere; yine 18-29 yaş arası gençler ve 18 yaşından büyük kadınlar ile ayrıca mesleki yeterlik belgesi alanlar, mesleki ve teknik eğitimi tamamlayanlar veya işgücü yetiştirme kurslarını tamamlayanları kapsayacak şekilde sigorta prim teşviki getirilerek, söz konusu teşviklerin uygulamalarının sürdürülmesi sağlanmıştır.

- (18-29 yaş) kadın istihdamını ve kadınların işgücüne katılımını artırmak, çalışanların vasıflarını yükselterek işsizlik riskini azaltmak, mesleki ve teknik eğitimi özendirme amacıyla belli şart ve sürelerle sigorta primi işveren payı desteği öngörülmüştür. Destek İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanacaktır. Destek uygulaması her bir sigortalı için işe alınma tarihinden itibaren başlayacak ve koşullar sağlandığı sürece devam edecektir.

- Bundan önceki uygulamada 5 puanlık prim indiriminden yararlanmakta olan işverenler, istihdamı artırmaya yönelik diğer sigorta prim teşviklerinden aynı sigortalı için yararlanamıyorlardı. Yapılan yeni düzenlemeyle 2015 yılına kadar ilk defa işe alınanlar ile genç ve kadın istihdamı için öngörülen sigorta primi işveren payı desteğinin, 5 puanlık işveren sigorta primi genel indirimiyle birlikte uygulanmasına imkân sağlanmıştır.

Ayrıca söz konusu Kanun ile; aday çıraklar, çıraklar, işletmelerde eğitim görenler ile İŞKUR tarafından düzenlenen eğitimlere katılanlar Genel Sağlık Sigortası kapsamına

alınmıştır. Mezun öğrencilerin işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırmak amacıyla 10 ve daha fazla çalışanı olan işletmelerin öğrencilere beceri eğitimi vermelerine olanak sağlanmıştır. İstihdamı artırmak, gençlerin, kadınların istihdamı ile mesleki eğitimi teşvik etmek üzere 54 aya varan süreyle SGK işveren primlerinin İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ödenmesi doğrultusunda teşvikler getirilmiştir. Buna göre; 18-29 yaş arası gençler veya 18 yaşından büyük kadınlardan;

- Mesleki yeterlilik belgesi sahibi olanlar için 48 ay süreyle,
- Meslek lisesi, meslek yüksekokulu veya İŞKUR kurslarından mezun olanlar için 36 ay süreyle,
- İlk iki madde kapsamında meslek belgesi olmayanlar için 24 ay süreyle,
- İlk iki maddede belirtilen meslek belgesi sahibi olup da 29 yaşından büyük olan erkekler için 24 ay süreyle,

Yukarıdaki dört madde kapsamında işe alınan kişilerin İŞKUR'a kayıtlı işsizler arasından seçilmesi halinde ilave olarak 6 ay süreyle, işveren prim tutarlarının Fon'dan karşılanmasının öngörüldüğü görülmektedir (Altınpınar, 2012:60).

İlk kez Temmuz 2008'de uygulanmaya başlanan bu teşvikler günümüze gelene dek çeşitli değişikliklere uğrayarak devam etmiştir. Bu değişikliklerle birlikte, yaş ve cinsiyet ayrımı gözetilmeden tüm yeni istihdam edilenler için genişletilmesi neticesinde, genç istihdamını içeren teşviklerde daralmaya neden olmuş (Özaydın, 2013: 139) ve politikaların uygulanabilirliği ve genç işsizliğine yönelik mücadelede olumlu bir sonuç alınabileceğine olan inanç tartışma konusu olmuştur.

4.4. Gençler Arasında Girişimciliğin Özendirilmesi

Girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilerek gençler arasında bağımsız çalışmanın yaygınlaştırılması, 2001 yılında BM, ILO ve Dünya Bankası himayesinde uluslararası düzeyde kurulan Gençlik İstihdam Ağı (YEN) tarafından özellikle üzerinde durulan konulardan biridir. İş fırsatlarının görece olarak sınırlı olduğu şartlarda girişimlerin desteklenmesinin, genç işsizliği ile mücadelede büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır (Gündoğan, 2001: 61).

Girişimciliğin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması için yapılması gerekenler (O'Higgins, 2004: 33);

- Girişime başlamaya engel olan yasal ve kurumsal çerçevenin yumuşatılarak yeni iş kuranlara kolaylıklar sunulması,

Girişimcilere kolaylıklar sunmanın, aynı zamanda enformel sektörün büyüklüğü üzerinde yararlı bir etki yapacağı varsayılmaktadır. Çünkü yasal ve kurumsal engeller kaldırılırsa işletmeler yasal çerçevede kurulmayı tercih edeceklerinden kayıt dışı kuruluşlar sınırlanacaktır.

- Girişimciliğin hükümetler tarafından teşvik edilmesi ve sağlanan kredi imkânları ile desteklenmesi,
- Girişimcilik konusunda tecrübe eksikliği olan gençlere, girişimcilik becerileri ile ilgili eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması şeklinde sıralanabilir.

Genç girişimciler, gereken beşerî ve finansal sermayeye sahip olmadıklarından girişimcilik konusunda deneyimsizlerdir. Gençlere verilecek eğitim ve danışmanlık hizmetleri onların verilen kredileri yerinde kullanmalarını sağlayacaktır. Söz konusu hizmetler arasında finansal danışmanlık, bankalar ile olan ilişkilerde yardım, üretim ve yönetim teknikleri, personel eğitimi, ekonomik gelişmeler, yasalar ve vergi yapısı hakkındaki eğitimler sayılmıştır (Biçerli, 2007: 496).

Avrupa Komisyonunun 2008 yılında yürürlüğe koymuş olduğu, KOBİ'lerin büyümesi için en uygun ortamı oluşturmayı, AB tarafından oluşturulan tüm politikalarda KOBİ'lerin ihtiyaçlarını ön planda tutmayı ve AB hükümetlerine KOBİ vizyonu kazandırmayı amaçlayan "Avrupa Küçük İşletmeler Yasası" çerçevesinde oluşturulan Genç Girişimciler İçin Erasmus programı, potansiyel girişimciler ya da son üç yıldan beri faaliyette bulunan, ev sahibi girişimcilerin, bir diğer Avrupa ülkesinde yetenek ve deneyim kazanmasını sağlamaktadır (KOSGEB).

Küresel ekonomik kriz sonrası AB ekonomisinin yeniden canlandırılması için hazırlanan Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerine ulaşılmasında KOBİ'ler, çok önemli bir role sahiptir. Bu çerçevede, Avrupa Birliği tarafından, işletmeleri, özellikle de KOBİ'leri desteklemek üzere 2014-2020 yıllarını kapsayan, "İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı" (COSME) geliştirilmiştir. Program, 2007-2013 yılları arasında uygulamada olan Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı'nın (CIP) alt bileşeni Girişimcilik ve Yenilik Programının (Entrepreneurship and Innovation Programme - EIP) yerini almıştır. KOBİ'lere özel önem atfedilerek hazırlanan COSME programının bütçesi, KOBİ'lerin finansmana erişiminin artırılması, pazarlara erişiminin iyileştirilmesi, çerçeve koşulların geliştirilmesi ve girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla 7 yıl için 2,3 milyar Avro olarak oluşturulmuştur. COSME aşağıdaki konulara odaklanmaktadır (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018: 30):

- KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması,
 - İşletme kurulması ve işletmelerin büyümesi için uygun ortamın oluşturulması,
- Avrupa'da girişimcilik kültürünün desteklenmesi,
- AB işletmelerinin sürdürülebilir rekabet edebilirliklerinin desteklenmesi,
- KOBİ'lerin uluslararasılaştırılmasının ve piyasalara erişiminin geliştirilmesi.

Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus, girişimcilik kültürünün yerleştirilmesi için önemli fırsatlar sunan bir unsurdur. Türkiye, genç nüfusuyla, girişimcilik alanında büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen bu potansiyelin etkin değerlendirildiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle, yeni girişimcilerin desteklenmesinde, işletmelerinin kurumsal ve finansal açıdan güçlendirilmesinde sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

SONUÇ

Günümüzde, özellikle de 2008 yılında yaşanan küresel krizin ardından, genç işsizliği hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından önemi giderek artan sosyo-ekonomik bir problem olarak varlığını güçlü bir şekilde sürdürmektedir.

Genç işsizliği, ciddi sosyal ve psikolojik sonuçlar doğurmaktadır. İşsizliğin en gözle görülür sonucu olarak, geçimlik gelirin sağlanamayışı, başka bir deyişle yoksullaşma,

genç bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını bozmakta ve özgüven yitirilmektedir. Genç işsizliği, işsizliğin yüklediği umutsuzluk, kaygı ve depresyon sonucunda istenmeyen davranış kalıplarına bürünerek suç işleme eğiliminin artması ve bireylerin kendilerini bir topluma ait hissetmemeleri gibi çok önemli sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir.

Genç işsizliği sorununa ilişkin olarak, çalışmamızda sınırladığımız 2009-2018 yıllarına ait verileri incelediğimiz zaman, Türkiye’de genç olarak nitelendirilen 15-24 yaş arası gençlerin işsizlik oranının 2008 yılı küresel krizinin ardından 2009 yılında %25,3 olarak en yüksek seviyesine ulaşmış olduğu, son on yıllık süreçte dalgalanma göstererek 2018 yılında %20,3’e gerilediği görülmektedir.

Aynı dönemler için cinsiyet bağlamında ele alındığında, 2009 yılında genç kadın işsizliği oranının %25, erkeklerde %25,4 olduğu, 2018 yılında ise sırasıyla %25,3 ve %17,6 olarak gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. 2009-2018 yıllarını kapsayan dönemde, genç kadın işsizliği oranlarında farklılık görülmemekle birlikte, genç erkeklerin işsizlik oranlarında gözle görülür bir azalışın gerçekleştiği açıktır.

Eğitim açısından ele alındığında, en düşük işsizlik oranlarının okur-yazar olmayan kesimde, en yüksek işsizlik oranlarının ise yükseköğretim seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumu değerlendirirken işsizliğin sınırlarını belirleyen durumun “bir işte çalışma isteğinde bulunmak” olduğunu hatırlamak yerinde olacaktır. Okuma yazması olmayan gençler arasında bir işe yönelmenin daha düşük olduğunu söylemek mümkündür. Yükseköğrenim görmüş gençlerin daha yüksek düzeyde bir işsizlik oranına muhatap olması bundan kaynaklanmaktadır.

Türkiye’deki işsizlik, eğitim- istihdam dengesizliğinden ve emek talebinin ihtiyaç duyduğu nitelikteki işgücünü piyasada bulamamasından kaynaklı yapısal özellikler taşımaktadır. Bu yapısal işsizliği önlemek için uygulamaya konan politikalar ise, sorunları halletme noktasında tam olarak başarılı olamamıştır. Bugün Türkiye’deki işgücü piyasası, temel göstergeler itibarıyla incelendiğinde ortaya çıkan tablo; hızlı nüfus artışı, tarım sektöründeki çözülme, yetersiz ve adaletsiz gelir dağılımı, kadın istihdamın düşüklüğü, genç işsizliği ve işgücünün eğitim düzeyinin düşük olması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bu tabloya genç nüfus açısından bakıldığında; işgücü piyasasında iş bulamayan genç işsizlerin ya kayıt dışı istihdama yöneldikleri ya eğitim süreçlerini uzatarak işsizliğin sosyo-psikolojik sorunlarını bertaraf etmeye çalıştıkları ya da ne eğitimde ne de işgücü piyasasında yer almadıkları görülmektedir. Türkiye’de gençler arasında tam ve sürekli istihdam beklentisi olmadan ve sosyal güvensiz çalışma oldukça yaygındır. Neo-liberal küreselleşme politikaları, yeni teknolojik gelişmelerle birleştiğinde gençlerin önüne ağırlıklı seçenek olarak, kısa süreli ve geçici işlerde çalışma çıkmaktadır.

Türkiye’de genç işsizliği uzun yıllardan beri yetişkin işsizliğinin yaklaşık iki katı olarak seyretmektedir. Genç işgücüne ilişkin göstergeler, Türkiye’de eğitimin tek başına gençlerin işsizlik sorununu çözmekte yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Türkiye’de yeni mezun olan, lise ve üzeri eğitim almış yüksek sayıdaki genç işgücünün istihdam olanakları oldukça düşüktür. AB ülkelerinde gençlerin eğitimi arttıkça işsizlik oranlarının düşmesine rağmen, bu ilişki Türkiye’de tersine işlemektedir. Türkiye’de yeni mezun olan gençlerin iş bulma sorunlarının olması, öncelikle eğitim sisteminin örgün eğitim sisteminde edinilen niteliklerin işgücü piyasasının ihtiyaçları ile uyumunu göstermektedir. Diğer ise, gelişmiş ülkelerde çok yaygın olan, gençler

için özel olarak tasarlanmış eğitimden istihdama geçişi kolaylaştıracak rehberlik, iş bulma ve eşleştirme kurumlarına ve politikalarına gerek olduğudur. Bununla birlikte, işgücü piyasasının ihtiyaç analizlerinin düzenli ve sistematik şekilde gerçekleştirilmesi ve işgücü piyasasında bilgi eksikliği ve bilgi asimetrisi sorununun çözülmesi gerekmektedir.

Özellikle 15-24 yaş grubundaki işgücüne yönelik politikalara ağırlık verilmesi ve işsizlik sorununun hafifletilmesi, genç nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu Türkiye ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. Genç işsizliğin çözümü noktasında alınması gereken tedbirler; işgücünün eğitim düzeyi ve niteliğinin artırılması ve eğitim sisteminin piyasanın ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi, ara eleman ihtiyacını karşılayacak mesleki eğitimin kalitesinin yükseltilerek tercih edilebilirliğinin artırılması, yeni iş alanlarının yaratılması için yatırımların çeşitli desteklerle teşvik edilmesi, gençlere yönelik uygulanan istihdam teşviklerinin süresinin ve kapsamının artırılması ve özellikle bu teşviklerin işgücü yoğun sektörler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi, yatırım teşviklerinin ise genç istihdamını sağlayacak sektörlere kaydırılması, aktif işgücü politikalarında gençlerin öncelikli hedef kitle arasında yer alması hatta gençlerin istihdam edilmesi karşılığında çeşitli vergi ve prim avantajları sunulması ve kayıt dışı istihdamın engellenmesine yönelik tedbirler alınması şeklinde sıralanabilir.

Kaynakça

- Akgeyik, Tekin (2016) *Türkiye’de Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler: TÜİK Verileri Üzerine Bir Analiz*, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, (70), 31-53.
- Altınpınar, İlkyay (2012) *Genç İstihdamına Yönelik Teşvikler*, **İstihdamda 3İ Dergisi**, Sayı:7, Ekim-Kasım-Aralık 2012, 60-61.
- Baran, Olgun ve Ece Erbuğ (2013) *Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye’de Genç İşsizliğinin İstatistiksel Göstergelerle Analizi*, **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013-2 ISSN: 2147-8473, 61-83.
- Bedir, Eyüp (2002) *Yirmibirinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim-İstihdam İlişkisi*, **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Özel Sayı, Cilt: 4, Sayı: 2, 53-64.
- Çalışkan, Karabacak ve Oytun MEÇİK (2013) *Türkiye’de Eğitim- Ekonomik Büyüme İlişkisi 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım)*, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 11(21), 29-48.
- Dursun, Salih ve Serpil AYTAÇ (2009) *Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı*, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 28 (1), 71-84.
- Ercan, Hakan (2007) **Youth Employment in Turkey**, International Labour Office, Ankara.
- Erdayı, A. Utku (2009) *Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye*, **Çalışma ve Toplum** (3), 133-162.

Erol Işık, Sevgi (2013) *Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri*, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Hakemli Dergi, 24(6), 25(1-2), Mayıs-Ağustos-Kasım, Ankara, 15-43.

EUROSTAT

[<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00010/default/table?lang=en>] (17.11.2019)

Fougere, Kramarz ve Thierry Magnac (2000) *Youth Employment Policies in France*, **European Economic Review**, 44(4-6), 928-942.

Görlich, Stepanok ve Fares Al-Hussami (2013) *Youth Unemployment in Europe and the World: Causes, Consequences and Solutions*. *Kiel Policy Brief No:59*. (<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/70102/1/735082359.pdf>)(13.11.019)

Grimshaw, Damian (2014) **At Work But Earning Less:Trends in Decent Pay and Minimum Wages For Young People**, Employment Working Paper No. 162. ILO Employment Policy Department.

Günaydın, Davuthan ve Murat Çetin (2015) *Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Amprik Bir Analiz*, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** (22), 17-34.

Gündoğan, Naci (1999) *Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları*, Ankara **Üniversitesi SBF Dergisi**, 54(1), 63-79.

Gündoğan, Naci (2001) **Genç İşsizliği**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1320, Eskişehir.

ILO (2005) **Youth: Pathways to Decent Work**, Genava: International Labour Office.

İşikoğlu, P. Suzan, (2013) **Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu: Denizli İli Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

İçli, Gönül (2001) *Eğitim, İstihdam ve Teknoloji*, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 9, 65-71.

İncekara, Ahmet ve Seda Bayraktar (2013) *Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili*, **Çalışma İlişkileri Dergisi (Journal of Labour Relations)**, 4 (1), 15-38.

Kayalı, Güliz Seda (2015) **Genç İşsizliği**, Türk Metal Yayınları, Ankara.

Kenar, Necdet (2011) *Genç İstihdamı*, **Çankaya Üniversitesi Gündem Dergisi** (39), 7-14.

KOSGEB, [<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6055/genc-girisimciler-icin-erasmus-erasmus-for-young-entrepreneurs>]; [<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/2652/avrupa-kucuk-isletmeler-yasasi>] (30.10.2019).

Kreishan, Fuad (2011) *Economic Growth and Unemployment: An Empirical Analysis*, **Journal of Social Sciences**, 7(2), 228-231.

Magnussen, Olav (1979) *Further Aspects of the Education-Employment Relationship: Youth Unemployment and Education*, **European Journal of Education**, 14(3), 285-288.

Metin, Banu (2016), *Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktifleştirme Stratejileri: İstihdama Geçişte Güçlü Bir Politika Aracı Mı?*, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt: 5, Yıl: 5, Sayı: 11 (2016/1) ISSN: 2147-3668, 76-105.

- Murat, Sedat ve Levent Şahin (2011) *Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 1-48.
- Murat, Sedat ve Levent Şahin (2011a) **AB' ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Avrupa Birliği Araştırmaları, Yayın No: 2011-35, İnter Basım, İstanbul.
- Murat, Sedat ve Levent Şahin (2011b) *Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi* (3), 93-135.
- OECD Economic Surveys: Turkey 2018
[\[http://www.oecd.org/economy/surveys/Turkey-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf\]](http://www.oecd.org/economy/surveys/Turkey-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf) (03.01.2020)
- O'Higgins , Niall (1997) **The Challenge of Youth Unemployment** . Employment and Training Pappers 7
- O'Higgins, Niall (2004); **Recent Trends in Youth Labour Markets and Youth Employment Policy in Europe and Central Asia**, Discussion Paper 85, Ottobre.
(<https://core.ac.uk/download/pdf/6868005.pdf>)(16.11.2019)
- Özaydın, Mehmet Merve (2013) *Genç İşsizlikle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikalarının Rolü ve Önemi, Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013-2 ISSN: 2147-8473, 120-145.
- Peker, A.Esra ve Yeşim Kubar (2012) *Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 173-188.
- Sánchez-Castañeda, Serrani ve Francesca Sperotti (2012) *Understanding the Causes and the Consequences of Youth Unemployment and Joblessness*, A. Sánchez Castañeda, L. Serrani , & F. Sperotti içinde, *Youth Unemployment and Joblessness: Causes, Consequences, Responses* (s. xvii-xviii). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Taş, H. Yunus ve Merve Bilen (2014) *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri, Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 50-69.
- TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2018
[\[http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30709\]](http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30709).(17.11.2019)
- Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018,
[\[https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf\]](https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf) (20.11.2019)
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (2012) **Küresel Krizde İşsizlikle Mücadelede ve Genç İstihdamının Arttırılmasına Yönelik Tedbirler**, Ankara.
- UNDP, Turkey 2008 Human Development Report- Youth in Turkey
[\[http://hdr.undp.org/sites/default/files/turkey_2008_nhdr_en.pdf\]](http://hdr.undp.org/sites/default/files/turkey_2008_nhdr_en.pdf) (05.01.2020)
- Walter, Müller (2005) *Education and Youth Integration into European Labour Markets, International Journal of Comperative Sociology*, Vol.: 46, 461-485.
- World Bank (2012) **World Development Report 2013: Jobs**, Washington, DC: World Bank. Doi: 10.1596/978-0-8213-9575-2
- Statistical Bulletin (2019) Office for National Statistics

[<https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/unemployment/bulletins/youngpeoplenotineducationemploymentortrainingneet/november2019>] (03.01.2020)

GSB - Dünya Ülkeleri Ulusal Gençlik Stratejileri Raporu (2017)
[http://yayinlar.gsb.gov.tr/Public//Files/2018.01.31_10.25.30_Dunya_Ulkeleri_Ulusal_Genclik_Stratejileri.pdf] (03.01.2020)